

Akademisyenlerin Teknostres Kaynaklarının ve Teknostres Seviyelerinin Belirlenmesi¹

Mehmet Oktay GÖKASLAN^{1*}

¹ Lecturer Dr., Mardin Artuklu University, Savur Vocational School, Department of Finance, Banking and Insurance, Mardin, Türkiye

Geliş Tarihi/Received: 26.07.2022
Kabul Tarihi/Accepted: 28.09.2022

Doi: 10.31200/makuubd.1149198
Araştırma Makalesi/Research Article

ÖZET

Bu araştırma akademisyenlerin teknostres kaynakları ve teknostres seviyelerinin belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın evrenini 2022 yılı Mart-Mayıs aylarında Mardin Artuklu Üniversitesinde görev yapan 543 akademisyenler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise kolayda örneklem yöntemiyle ulaşılan 285 akademisyen oluşturmaktadır. Online anketlerle elde edilen veriler SPSS 23 programı kullanılarak test edilmiştir. Yapılan testler korelasyon, frekans analizi, ANOVA, bağımsız gruplar t testidir. Teknostres kaynakları olarak ev-iş yükü, negatif duygular ve gerginlik boyutlarının olduğu görülmüştür. Teknostres kaynakları ve teknostres seviyeleri hakkında geliştirilen hipotezlerden teknostres kaynakları ve teknostres seviyeleri, gerginlik, ev-iş karmaşası ve negatif duygular ile teknostres seviyesi, teknolojik iş yükü ve teknolojik karmaşıklık arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca teknostres alt boyutu olan teknolojik belirsizlik ile diğer değişkenler arasında anlamlı ilişkiye rastlanmamıştır. Yapılan regresyon analizi sonucunda, gerginlik teknolojik iş yükünü olumlu ve anlamlı olarak yordamaktadır, negatif duygular teknolojik iş yükünü olumlu ve anlamlı olarak yordamaktadır. Analiz sonucuna göre teknostres kaynağı alt boyutu olan ev-iş karmaşasının teknolojik iş yükünü açıklamadığı görülmektedir.

Anahtar kelimeler: Teknostres, Teknostres Kaynakları, Teknostres Seviyesi.

¹ Çalışma ile ilgili etik kurul onayı alınmıştır. Etik Kurul Onayı Veren Kurul: Mardin Artuklu Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu, Etik Kurul Tarih: 16/03/2022, Karar No: 2022/3-17.

Determination of Technostress Resources and Technostress Levels of Academicians

ABSTRACT

This research was carried out to determine the technostress resources and technostress levels of academicians. The population of the research consists of 543 academicians working at Mardin Artuklu University in March-May 2022. The sample of the research consists of 285 academicians reached by the convenience sampling method. The data obtained through online questionnaires were tested using the SPSS 23 program. The tests performed are correlation, frequency analysis, ANOVA test and independent groups t test. It has been observed that work-home conflict, negative affectivity and strain dimensions are formed as technostress sources. Among the hypotheses developed about technostress resources and technostress levels, it has been determined that there is a positive significant relationship between technostress resources and technostress levels, strain, work-home conflict and negative affectivity, and technostress level, technological overload and technological complexity. In addition, no significant relationship was found between technological uncertainty, which is the sub-dimension of technostress, and other variables. As a result of the regression analysis, strain positively and significantly predicts the technological overload, and negative affectivity positively and significantly predicts the technological overload. According to the results of the analysis, it is seen that the work-home conflict, which is the sub-dimension of the source of technostress, does not explain the technological overload.

Keywords: Technostress, Technostress Resources, Technostress Level.

1. GİRİŞ

2019 yılında Çin’de kendini gösteren ve 2020 yılında tüm dünyayı etkisi altına alan ülkemizde de 2020 Mart ayında tespit edilen Covid-19 virüsü tüm hayatı olumsuz etkilemiştir. Ülke yönetimleri halklarının bu salgından olumsuz etkilenmemesi için çeşitli önlemler almıştır. Alınan önlemler öncelikle insanların toplu halde bulunmalarının kısıtlanması yönünde iken ilerleyen zamanda ekonominin ve eğitimin olumsuz etkilenmemesi için çeşitli yöntemler uygulanmaya başlanmıştır. Özellikle eğitim alanında uzaktan eğitim modeli uygulanır hale gelmiştir.

Uzaktan eğitim modeli ile eğitimiçiler ve öğrenciler yoğun bir teknoloji kullanımına maruz kalmışlardır. Özel ve devlet üniversiteleri ile milli eğitime bağlı okullar uzaktan eğitimi

kullanır hale gelmişlerdir. Bu vesile ile eğitim çalışanları bilgi ve tecrübelerini öğrencilere aktarır iken teknolojiyi daha aktif kullanmaya başlamışlardır. Eğitimciler kısa zaman içinde öğrencilere öğretim yapabilmek için elektronik dokümanlar oluşturma gayreti içine girmişlerdir. Milli Eğitim Bakanlığı kendi kurduğu ekipler ile EBA sistemine dokümanları entegre etmiştir. Ancak üniversitelerde durum farklıdır. Üniversitelerdeki aynı bölümlerde farklı dersler ya da aynı dersler olsa bile ders çıktılarında ve kredilerinde farklılıklar olabilmektedir. Ayrıca ders anlatımları milli eğitimde olduğu gibi tek düze değil öğretim elemanlarının dersi anlatmalarına göre değişir. Bu farklılıklardan dolayı her öğretim elemanı ya kendi dersi için farklı doküman hazırlama gereği duymuş ya da YÖK tarafından hazırlanan <https://yokdersleri.yok.gov.tr/> adresindeki dokümanlardan yararlanmışlardır.

Uzaktan eğitim için doküman hazırlama üniversitelerdeki öğretim elemanları için birinci basamağı oluşturmaktadır. İkinci basamak ise öğretim elemanlarının ve öğrencilerin üniversiteleri tarafından belirlenen uzaktan eğitim sisteminin öğrenilmesidir. Uzaktan eğitim sisteminin öğrenciler ve öğretim elemanları tarafından öğrenilmesinden sonraki üçüncü basamak ise derslerin öğrencilere uzaktan eğitim sistemi ile anlatılmasıdır. Dördüncü ve son basamak ise eğitim öğretimin öğrenciler tarafından anlaşılıp anlaşılmadığı ve öğretimin ne derecede yerine getirildiğinin tespiti için sınavların yapılmasıdır.

Görüldüğü üzere üniversiteler için dört bölümde gerçekleştirilen uzaktan eğitim sistemi öğretim elemanlarını yeni teknolojileri öğrenmeye ve kendilerini geliştirmeye odaklamıştır. Covid-19 salgınının hala devam ettiği günümüzde üniversitelerdeki eğitim her ne kadar örgün olarak devam etse de hala bazı dersler uzaktan eğitim yoluyla verilmektedir. Salgının başka bir boyuta geçmesi ihtimali her an akıllarda kalmaktadır. Bu yüzden üniversite yönetimleri eğitimin aksamadan devam etmesi için uzaktan eğitimi ellerinde B planı olarak tutmaktadırlar. Öğretim elemanları da kendilerini bu minvalde geliştirmek durumunda kalacaklardır. Öğretim elemanları derslerini daha verimli şekilde anlatabilmek için yeni programlar kullanmaya eğitim için kullandıkları teknolojik donanımları geliştirmeye hazır bulunmak zorundadırlar.

Öğretim elemanlarının teknolojiyi kullanmaları uzaktan eğitim sürecinde başlamamaktadır. Öğretim elemanları teknoloji ile eğitim hayatlarının başında tanışırlar. Ancak meslekleri ile ilgili teknolojileri meslek hayatlarında öğrenerek kendilerini geliştirirler. Office programları başta olmak üzere makale yazarken kullandıkları Mendeley vb. atıf programlarını SPSS ve AMOS gibi analiz programlarına benzer kendi alanları ile ilgili programların yanında okullarındaki iş akışları nedeniyle öğrenci ve personel bilgi sistemlerini de kullanmaktadırlar.

Görüldüğü üzere öğretim elemanları teknolojiyi aktif bir şekilde zaten kullanmaktadırlar. Ancak uzaktan eğitim süreci kullandıkları mevcut teknolojilerin yanında yeni teknolojileri öğrenmeleri böylelikle teknolojiyi daha yoğun kullanmaları öğretim elemanlarına fazladan bir yük olarak ortaya çıkmıştır. Bu durumun öğretim elemanlarının teknostrese maruz kalarak teknostres seviyelerini arttırdığı düşünülmektedir.

Öğretim elemanlarının teknostrese maruz kalmalarının yanında teknostres kaynaklarının belirlenmesi de ayrı bir önem taşımaktadır. Teknostres kaynaklarının belirlenmesi teknostres ile başa çıkmak için başvurulacak bir yöntem olarak kullanılabilir. Bu çalışmada Mardin Artuklu Üniversitesi öğretim elemanlarının teknostres kaynakları tespiti edilerek ve teknostres seviyeleri ölçülmeye çalışılacaktır. Yapılacak bu çalışma ile öğretim elemanları için teknostres seviyeleri ölçülecek ve teknostres kaynakları tespit edilecek olup üniversite yönetimlerine ve alana ilgi duyan akademisyenlere katkı sağlamak bu çalışmanın önemli kısmı olarak ortaya çıkmaktadır.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Teknostres, Teknostres Kaynakları ve Seviyesi

İnternet tabanlı teknolojinin gelişmesiyle birlikte, anlamsal web, verimli bir işbirliği ortamı olarak gelişmiştir (Stahl vd., 2006). Covid 19 sürecinde uzaktan eğitim kullanılarak teknoloji ve internet ile öğrenme ve öğretmede işbirlikçi öğrenmeyi teşvik etmiştir (Aktaş vd., 2020; Genç vd., 2020; Hotar vd., 2020; Ocak & Şahin, 2021; Elbay, 2022). Akademisyenler özellikle teknoloji kullanımından kaynaklanan gerilimle karşı karşıyadırlar. Bunun nedenlerinden biri, öğrenmeye katılan öğrencilerin, öğretmenlerden daha fazla teknoloji bilgisine sahip olmalarıdır. Teknolojiyi kullanma konusundaki bu gerilim ve baskı, “Teknostres” olarak adlandırılan bir terimi ortaya çıkarmıştır (Taraftar vd., 2019). Teknostres terimi ilk olarak teknostres araştırmaları alanında lider olan Brod (1982, 1984) tarafından tanımlanmıştır. Brod, teknostresi, yeni bilgisayar teknolojilerine sağlıklı bir şekilde ayak uyduramamaktan kaynaklanan modern bir adaptasyon hastalığı olarak ifade etmektedir. Benzer şekilde, bu alandaki bilimsel çalışmalar, teknostresin bilgisayar ve iletişim cihazlarının kullanımıyla ortaya çıkan istenmeyen bir fenomen olduğunu göstermektedir.

Teknostresin nedenlerini teknoloji bağımlılığı, teknoloji kullanıcı özellikleri ve teknolojiyi barındıran örgütsel bağlamlar olmak üzere üç başlıkta toplamak mümkündür. Teknoloji bağımlılığı, sosyal ağ (Salo vd, 2019; Taraftar vd., 2020) veya akıllı telefon

kullanımı (Lee vd., 2014; Tams vd., 2018) olarak kategorize edilmektedir. Teknoloji kullanıcı özelliklerini ise kişilik (Marchiori vd., 2019; Maier vd., 2019), yaş (Berg-Beckhoff vd., 2018; Nimrod, 2018; Marchiori vd., 2019; La Torre vd., 2019) ve cinsiyet (Riedl vd., 2013; Marchiori vd., 2019; La Torre vd., 2019) olarak görülmektedir. Son olarak, örgütsel bağlamların örgütteki durumlardan sağlık (Yan vd., 2013; La Torre vd., 2019) liderlik ve rekabet ortamı (Turel & Gaudio, 2018) ile alakalı olduğu görülmektedir. Teknostrese farklı teknolojiler (örn. e-posta: Stich vd., 2019; teletıp: Yan vd., 2013; Bilgi İletişim Teknolojileri: Berg-Beckhoff vd., 2018; La Torre vd., 2019) neden olabilir. Teknostres çalışanların performansına da olumsuz etkiye bulunur (yenilik: Chandra vd., 2019; davranışlar: Mahapatra & Pillai, 2018; tükenmişlik ve bağlılık: Srivastava vd., 2015). Görüldüğü üzere teknostres sadece bireyi etki altına almakla kalmamakta dahası örgüt için de olumsuz durumlara sebep olmaktadır. Diğer taraftan teknostresin çalışanları işten ayrılacak kadar etkilemediğini tespit eden çalışmalar da mevcuttur (Çiçek & Kılınç, 2020).

2.2. Teknostres Kaynakları

Farklı iş ortamlarında yapılan çalışmalar neticesinde çalışanların teknostres seviyeleri belirlenmeye çalışılmıştır (Yu vd., 2009; Tennakoon & Syed, 2011; Çoklar & Şahin, 2011; Booker vd., 2014; Ahmad vd., 2014; Türen vd., 2015; Yasir vd., 2016; Olasanmi, 2016; Brooks vd., 2017; Setyadi vd., 2017; Hsiao, 2017; Can Yalçın & Beğenirbaş, 2021). Eğitim alanındaki yönetici, öğretmen ve öğrencilerdeki teknostres seviyeleri de araştırma konusu olmuştur (Al-Fudail & Mellar, 2008; Jena & Mahanti, 2014; Mobeen & Mussawar, 2015; Joo vd., 2016; Çoklar vd., 2016; Okonoda vd., 2017; Çetin & Bülbül, 2017; Can Yalçın & Beğenirbaş, 2021). Bu çalışmalar online ve yüz yüze verilen eğitim alanlarında farklı kademelerde yapılmıştır. Görüldüğü üzere yapılan çalışmalar teknostresin seviyesini ölçmeye yöneliktir.

Ayyagari (2007) alanyazınınsalından stres kaynaklarını derleyerek teknostres kaynaklarını ileri sürmüştür. Ayyagari'ye göre teknostres kaynaklarının 13 boyutu vardır. Bu boyutlar:

1. Negatif duygular: Olumsuz duygusal durumlar ve düşük benlik saygısı yaşama eğilimini yansıtan bir ruh hali eğilimidir (Ayyagari, 2007). Negatif duygulara sahip olan işgörenlerin teknostrese maruz kalmaları diğer bireylerden daha kolay olur. Negatif duygular her insanda görülebilen ve teknostres etkisi olduğu Ayyagari (2007) tarafından tespit edilen bir teknostres kaynağıdır. Akademisyenlerin de negatif duygu kaynaklı teknostres yaşadığı düşünülebilir.

2. Ev-iş karmaşası: Bireyin işinden ve ailesinden gelen taleplerin arasında algıladığı çatışma olarak tanımlanmaktadır (Kreiner, 2006). Bu konuyla ilgili araştırmalar, bir bireyin işteki ve iş dışındaki sorumlulukları arasındaki arayüzü yönetme becerisini incelemekte ve bir stres kaynağı olduğu ortaya koymaktadır (Molino vd., 2020; Andrade & Matias, 2021; Camacho & Barrios, 2022). Hatta Bayer, Deutsche Telekom ve Volkswagen gibi Alman şirketleri iş dışında veya boş zamanlarında iş amaçlı e-posta vb. teknolojik kaynaklı kullanımına ilişkin düzenleyici politikalar uygulayarak özel yaşam ve iş hayatının birbirine karışması neticesinde oluşabilecek stresi önlemeye çalışmışlardır (Ghislier vd., 2017). Akademisyenlerin Covid-19 sürecinde eğitim ortamlarını evlerine taşımaları evdeki düzeni değiştirmiştir. Aile hayatını ve iş hayatını bir arada yürütmek çeşitli zorlukları da beraberinde getirmiştir. İş ortamını Covid-19 sürecinde eve taşıyan akademisyenler işini evde devam ettirmek zorunda olduğu için teknostres yaşamaya başladığı düşünülmektedir.

3. Gerginlik: Bireyin stresörlere karşı psikolojik tepkisi olarak tanımlanır. Gerginliğin psikosomatik semptomları – psikolojik gerginliğin fiziksel belirtileridir – baş ağrısı, kas titremesi (göz seğirmesi gibi), aşırı terleme, iştahsızlık, hazımsızlık, hastalık, nefes darlığı ve hatta cinsel ilgide azalmayı içerebilir (Weinberg vd., 2010, ss.26-27). Ayyagari (2007) gerginliği teknostresin kaynağı olarak ileri sürmektedir. Çalışanın teknoloji kullanarak yapacağı iş neticesinde gerilmesi teknostrese sebep olmaktadır. Akademisyenler açısından da teknolojiye uyum sağlarken gerginlik yaşanması muhtemeldir.

4. İş yükü: İş yükü, verilen işin bireyin kapasitesini veya beceri düzeyini aştığı algısıdır (Moore, 2000). Aşırı iş yükü, teknoloji kullanan işgörenler için en çok önerilen stres etkenidir (Salanova vd., 2002; Sethi vd., 2004; Bunjak vd., 2021). Yüksek düzeyde teknoloji kullanımı, iş yükünü ve çalışma hızını, çoklu görevleri ve kesintileri artırarak uzun vadede strese neden olabilir (Molino vd., 2020).

5. Mahremiyet ihlali: Bu faktör, bireylerin çalışma biçiminde temel bir değişim yaratan teknoloji yoğun (uzaktan eğitim gibi) olgusunun sonucunda bir stres etkeni olarak gelişmiştir (Ayyagari, 2007, s.32). Bireyler eylemlerinde takip edildiklerini bilirler ya da fark ederlerse mahremiyetlerinin olmadığını anlayacaklardır. Mahremiyetlerinin ihlal edildiğini anlayan bireyler hata yapmaktan endişe edeceklerinden işlerine yoğunlaşamayacak ve stres yaşamaya başlayacaklardır (Ayyagari, 2007, s.32).

6. Rol karmaşası: Kişinin rolü veya işteki görevi ya da görevi neticesinde kendisinden talep edilenler hakkında netlik olmamasını ifade eder (Ayyagari, 2007).

7. Kullanışlılık: Teknolojinin özelliklerinin iş performansını artırma derecesi olarak tanımlanmaktadır (Ayyagari, 2007, s.90). Akademisyenler her ne kadar teknolojiyi işlerini yapmak için kullansalar bile teknoloji yoğun bir iş yapmamaktadırlar.

8. Karmaşıklık: Teknoloji kullanımının çaba gerektirmeme derecesi olarak tanımlanır (Ayyagari, 2007, s.91). Bu tür durumlar bir bireyin yeni uygulamaları öğrenme çabasında kendini yetersiz hissettiği ve gözünün korkuttuğu durumları yaratır; bu da çökmeler, hatalar ve hatta veri kaybı nedeniyle teknolojiden memnun kalmamasına neden olur (Ioannou & Papazafeiropoulou, 2017). Eğitim sektörü üretim sektörleri kadar karmaşık teknolojiler kullanmamaktadır. Bu yüzden akademisyenlerle yapılan bu çalışmada teknostres kaynağı olarak karmaşıklığın ortaya çıkmayacağı düşünülmektedir.

9. Güvenilirlik: Teknoloji tarafından sağlanan özellik ve yeteneklerin güvenilir olma derecesi olarak tanımlanır (Ayyagari, 2007, s.2). Çalışanların kullandıkları teknolojiye güvenmeleri teknolojinin işlerini herhangi bir aksamaya neden olmayacak şekilde yapmalarına imkan vermesidir. Araştırmanın yapıldığı Artuklu üniversitesinin devlette ait eğitim veren bir üniversitesi olduğu düşünüldüğünde kullanılan teknolojinin güvenilirliğini sağlayacak sistemlerin ve yetkin personelin bulunması nedeniyle bu boyutunda ortaya çıkmayacağı düşünülmektedir.

10. Bulunuşluk: Teknolojilerin bireylerin ulaşılabilir olmasını sağlama derecesi olarak tanımlanmaktadır (Ayyagari, 2007). Teknolojik aygıtlar vasıtasıyla bu ulaşılabilirlik imkanları çalışanları rahatsız edecek boyuta geldiğinde teknostresten söz edilir. Akademisyenler açısından düşünüldüğünde, bulunuşluk boyutunun akademisyenleri etkilemeyeceği varsayılmaktadır. Akademisyenlere teknolojik araçlar vasıtasıyla ulaşmak isteyen kitle mesai arkadaşları, yöneticiler ve öğrenciler olarak sıralanabilir. Bu kitlelerin de akademisyenlere devamlı suretle ulaşmak istemeyecekleri ve akademisyenlerin teknostres seviyelerini etkileyen bir teknostres kaynağı olarak bulunuşluğun ortaya çıkmayacağı düşünülmektedir.

11. Anonimlik: Teknolojinin tam olarak kullanımının ne kadar tanımlanabilir olduğudur (Ayyagari, 2007). Anonim olan çalışanlar herkes tarafından ulaşılabilirler. Akademisyenlerin kendileri gizleme, teknolojik ortamlarda kendilerini saklama gereği duymadıkları için bu boyutun da ortaya çıkmayacağı düşünülmektedir.

12. Değişim: Bireyin teknolojik değişiklikleri hızlı olarak algılama derecesi olarak tanımlanır (Ayyagari, 2007). Akademisyenlik değişime ayak uydurabilen bir meslek grubudur.

Bu sebepten dolayı akademisyenlerin teknostres seviyelerine teknostres kaynağı olarak değişimin etkisi olmayacağı düşünülmektedir.

13. İş güvencesi kaygısı: Bireyin işini kaybetme tehdidi algısı olarak tanımlanmaktadır (Ayyagari, 2007). Çalışmanın yapıldığı Mardin Artuklu Üniversitesinin devlet üniversitesi olması sebebiyle akademisyenlerin iş güvencesi kaygısı taşımadığı varsayımından dolayı bu boyutun ortaya çıkmayacağı düşünülmektedir.

Teknoloji çağı insanının her anı teknolojik cihazlarla geçmektedir. İnsanlar teknoloji ile bu kadar içli dışlı olmanın sonucunda yukarıdaki başlıkta belirtilen teknostres kaynakları neticesinde teknostrese maruz kalmaktadırlar. Konuyu çalışanlar açısından düşündüğümüzde iş yaşamında teknoloji kanıksanamayacak kadar iş yaşamıyla bütünleşmiştir. Özellikle eğitim sektörü Covid-19 sürecinde teknoloji ile daha çok iç içe olmuştur. Eğitim kurumları uzaktan eğitime geçmişlerdir. Bu çalışmanın konusu olan akademisyenler, teknolojiye uzak eğitimciler değildir. Ancak her ne seviyede olursa olsun akademisyenlerin rutinlerini aşan teknoloji kullanımları neticesinde teknostresle karşı karşıya kaldıkları ve bu stresin kaynaklarının belirlenmesi ve buna göre çözümler üretilmesi esastır. Bir hastalığı teşhis etmek kadar hastalığın sebeplerini de bulmak önem arz ettiği için teknostres seviyeleri tespit edilen çalışanların teknostrese sebep olan olgularının da bilinmesi gerekmektedir. Bu açıdan teknostres kaynaklarının belirlenmesi önemlidir.

2.3. Teknostres Seviyesi

Çalışanlardaki yüksek teknostres seviyeleri iş tatmin örgütsel bağlılık ve iş performansında düşüşe neden olurken olumsuz duygularda artış göstermektedir (Ragu-Nathan & Ragu-Nathan, 2001; Lopopolo, 2002; Tarafdar vd., 2007, Ragu-Nathan vd., 2008; Fox & Dale, 2008; Tarafdar vd., 2011; Ayyagari vd., 2015; Jena, 2015). Teknostres seviyelerinde artışlar örgütsel manada olduğu kadar fiziksel ve psikolojik olarak da çalışanları etkilediğinden teknostres başlığı altında bahsedilmiştir. Bu çalışmanın alanına giren akademisyenlerdeki teknostresin etkilerinden alanyazınına bağlı olarak bahsedilecek olduğunda; akademisyenlerin eğitim öğretim yanında, idari işlerinin ve akademik çalışmalarının olması, bu işlerini de teknoloji yoğun olarak yapmaları teknoloji ile iç içe olduklarını göstermektedir (Jena, 2015). Ayrıca akademik çalışma yaparken kullanılan programlar ve donanımlar teknoloji içermektedir. Bunlarla birlikte akademisyenler, Covid-19 sürecinde online eğitim ile mevcut işlerinin üzerine yeni bir yük almışlardır. Kullanacakları programlar için yeterli donanımı olmayan akademisyenler laptop ve bilgisayar gibi teknolojik aletler satın almışlar ya da

ellerindeki donanımları yükseltmişlerdir. Yeni teknolojilerin öğrenilmesi kendilerine fazladan bir yük getirmiştir. Hem bunları öğrenecek ve derslerine yetişecekler hem de mevcut akademik çalışmalarına ve işlerine devam edeceklerdir.

Teknostres bireyler üzerinde çeşitli rahatsızlıklara neden olmaktadır. Bunlar; eklem ve kas ağrıları, sindirim problemi, baş ağrısı, kalp krizi, yüksek tansiyon, teknolojiye karşı anksiyete, uyku problemi, hoşgörüsüzlük, panik gibi zihinsel ve fiziksel rahatsızlıklardır (Brod, 1984; Champion, 1988; Rosch, 1994; Harper, 2000; Brillhart, 2004; Tu vd., 2005). Araştırmacılar bu tür yan etkileri görülen teknostresin önlenmesi için çalışmalar yapmışlardır. Yapılan çalışmalar öncelikle teknostresin tanımlanması ve seviyesinin ölçülmesi iken son dönemde teknostresin kaynakları da araştırmacıların ilgisini çeken konulardandır. Yapılan çalışmalar neticesinde teknostresin 5 boyutu olduğu tespit edilmiştir, bunlar (Tarafdar vd., 2007):

1. Teknolojik iş yükü: Teknoloji kullanımının insanları daha fazla ve daha hızlı çalışmaya zorladığı durumları tanımlar. Teknoloji işlerin daha hızlı yapılmasını sağladığından teknoloji kullanılan örgütlerde çalışanların daha hızlı iş yapması beklenmektedir. Bu durum çalışanlarda tekno-iş yükü kaynaklı teknostrese sebep olmaktadır.

2. Teknolojik istila: İnsanların yer ve zamandan bağımsız olarak sürekli bağlantı kurma ihtiyacı hissettiği “her zaman maruz kalma”yı tanımlar. Teknolojik aygıtlar vasıtasıyla insanlar her an her yerde ulaşılabilir olmuştur. Çalışanlar yöneticileri tarafından bağlantı kurulması istendiğinde mesai mefhumu gözetilmeden her zaman ulaşılabilir olduklarından dolayı bir çeşit istilaya uğramaktadırlar. Bu durum teknoloji kaynaklı olarak çalışanların hayatlarının istilası anlamına gelir.

3. Teknolojik karmaşıklık: Karmaşık teknolojilerin insanları yeni uygulamaların kullanımını öğrenmek ve anlamak için kaynak harcamaya zorladığı durumları tanımlar. Yeni gelen teknolojilerin öğrenilmesi, zaman başta olmak üzere maddi kaynakların kullanılması anlamına gelir. Rakiplerinden daha iyi konuma gelebilmek için şartları zorlayan işgören psikolojik olarak kendi kaynaklarını da kullanmış olur.

4. Teknolojik güvensizlik: İnsanların, yeni araç ve teknolojilerle daha donanımlı olan diğer insanlarla işlerine ilişkin kendilerini güvensiz hissettikleri durumlarla ilişkilidir. Yeni teknolojileri öğrenmeye karşı başarısız olan çalışanlar bu sebepten zarar göreceklarini düşünürler bu düşünce onları güvensizliğe iter.

5. Teknolojik belirsizlik: Teknoloji kullanıcılarının, teknolojinin sürekli değişmesi ve yenilenmeye ihtiyaç duyması nedeniyle kendilerini belirsiz ve kararsız hissettikleri bir durumdur. Teknolojik donanımların sürekli değiştirilmesi, güncellemeler ve yükseltmeler, çalışanları belirli bir sistemde uzmanlaşmaktan alıkoymaktadır. Tam bir sistemi öğrendim derken yönetimin yeni bir teknolojinin organizasyona getirmesi ile yeni teknolojinin cahili konumuna gelinmektedir.

Tarafdar vd. (2007) teknostres seviyesini yukarıda anlatıldığı üzere beş boyutta sıralamışlardır. Ancak boyutları belirlenen teknostresin seviyesini ölçmek için geliştirilen ölçeğin Türkçeye uyarlamasını yapan Türen vd. (2015) teknostres alt boyutu “teknolojik istilayı” daha çok özel hayatı etkilemesi ve iş yerindeki teknolojilerin işgören üzerindeki baskılar ile doğrudan ilişkili görülmediği için çalışma dışı tutulmuştur. Ayrıca “teknolojik güvensizlik” boyutunu da yeni davranış örüntüleri ortaya çıkardığı ve örgütün sosyal niteliklerine yönelik olduğu için araştırmadan çıkarmıştır. Sonuç olarak bu araştırmada da bu üç boyut üzerinden ele alınacaktır. Çalışmanın amacı doğrultusunda aşağıdaki hipotezler kurgulanmıştır:

H₁: Teknostres kaynakları ile teknostres seviyesi arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki vardır.

H_{1a}: Teknostres kaynakları ile teknolojik iş yükü arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki vardır.

H_{1b}: Teknostres kaynakları ile teknolojik belirsizlik arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki vardır.

H_{1c}: Teknostres kaynakları ile teknolojik karmaşıklık arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki vardır.

H₂: Negatif duygular ile teknostres seviyesi arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki vardır.

H_{2a}: Negatif duygular ile teknolojik iş yükü arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki vardır.

H_{2b}: Negatif duygular ile teknolojik belirsizlik arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki vardır.

H_{2c}: Negatif duygular ile teknolojik karmaşıklık arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki vardır.

H₃: Gerginlik ile teknostres seviyesi arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki vardır.

H_{3a}: Gerginlik ile teknolojik iş yükü arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki vardır.

H_{3b}: Gerginlik ile teknolojik belirsizlik arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki vardır.

H_{3c}: Gerginlik ile teknolojik karmaşıklık arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki vardır.

H₄: Ev-iş karmaşası ile teknostres seviyesi arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki vardır.

H_{4a}: Ev-iş karmaşası ile teknolojik iş yükü arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki vardır.

H_{4b}: Ev-iş karmaşası ile teknolojik belirsizlik arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki vardır.

H_{4c}: Ev-iş karmaşası ile teknolojik karmaşıklık arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki vardır.

3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu araştırmada anket ile veriler toplanmış ve nicel yöntem kullanarak hipotezler test edilmiştir. Araştırma uygulamalı bir araştırmadır. Değişkenler arasındaki nedensel ilişkiler ortaya çıkarılmak istendiği için hedeflenen amaç olarak açıklayıcı bir çalışmadır (Gürbüz & Şahin, 2015, ss.95-100).

Araştırmada nicel yöntem kullanılmıştır. Nicel yöntem ile üretilen sayısal veriler ve yapılan gözlem sonucunda ölçümlerin tekrarlanabilmesi bu yöntemin temel üstünlüğüdür. Fakat sosyal gerçekliklerin ve insan davranışlarının sebeplerini ortaya çıkarmak konusunda tek başına yeterli gelmemesi çalışmanın kuramsal kısıtıdır (Gürbüz & Şahin, 2015, s.101).

Araştırma, daha önceden oluşturulmuş ölçeklerden türetilmiş anket formuyla yapılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen veriler, araştırma soruları doğrultusunda analiz edilmiştir. Çok değişkenli istatistiksel analizlerden faydalanılmıştır. İlk olarak araştırmada yer alan değişkenlere ait ölçeklerin güvenilirlik ve geçerlilik analizleri yapılmıştır. Akabinde

değişkenler arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Araştırma çalışmasıyla alanyazınsal taramasından yararlanılarak oluşturulan model sınanmıştır. Araştırmada toplanan veriler, SPSS 23 programı kullanılarak analiz edilmiştir.

Araştırma 30 Mart 2022 – 30 Mayıs 2022 tarihleri arasında Mardin Artuklu Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulunun 16.03.2022 tarih ve 2022/3-17 sayılı Etik Kurul Kararı ile Mardin Artuklu Üniversitesinde yapılmıştır. Etik kurul izninden sonra Mardin Artuklu Üniversitesinden 30.03.2022 tarih ve 49237 sayılı yazı ile gerekli izinler alınmış ve anket formu üniversitesi akademik personeline anket linkleri gönderilerek anket formları toplanmaya başlanmıştır. Araştırma belirli bir tarih arasında yapıldığından dolayı kesitsel bir araştırmadır.

3.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı Mardin Artuklu Üniversitesi akademisyenlerinin teknostres seviyelerinin ölçümü ve teknostrese neden olan kaynakların tespit edilmesidir.

3.1.1. Araştırmanın evren ve örnekleme

Araştırma evreni Mardin Artuklu Üniversitesinde 30.03.2022-30.05.2022 tarihleri arasında görev yapan akademik personeli olarak kabul edilmiştir. Mardin Artuklu Üniversitesi 2020 Faaliyet Raporuna göre 543 akademik personel Mardin Artuklu Üniversitesinde istihdam edilmektedir. Araştırmada kolayda örneklem tekniği kullanılmıştır. Keşfedici faktör analizi yapılacak ise örneklem büyüklüğü 200'ün üzerinde olması güvenilir faktörlerin elde edilmesi için yeterli görülmektedir (Gürbüz & Şahin, 2017, s.128). Ayrıca Altunışık vd. (2004, s.25) belirttiğine göre 30'dan büyük 500'den küçük örneklem büyüklükleri birçok araştırma için yeterli sayılmaktadır. Bu bilgiler ışığında yapılacak çalışmada örneklem büyüklüğü 278 olarak düşünülmektedir. Yapılan çalışma neticesinde 308 adet anket geri dönüşü sağlanmıştır. Geri dönen 308 anket formunda yapılan analizler neticesinde kullanıma uygun 285 anket formu analizlere sokulmuştur.

3.1.2. Araştırmanın kısıtları

Araştırmada 30 Mart 2022 – 30 Mayıs 2022 tarihlerinde veri toplanmıştır. Çalışma bu dönemde belirlenen Mardin Artuklu Üniversitesi örnekleminde görev yapan akademisyenler üzerinde toplanan anket verileriyle sınırlı olmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak anket yöntemi kullanılmıştır. Teknostres kaynakları ve teknostres ölçümü hakkında literatürün

yetersiz olması diğer bir kısıt olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sebepten ötürü, yazınsalda kaynakların kısıtlı olması çalışmanın diğer araştırmalarla kıyaslanmasını sınırlandırmıştır.

3.1.3. Veri toplama araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan anket üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm, ankete katılanların cinsiyet, medeni durum, yaş, eğitim durumu ve çalışma süreleri gibi demografik sorulardan oluşmaktadır. Diğer bölümlerde yer alan teknostres kaynakları ve teknostres seviyeleri ölçeklerine ait bilgiler aşağıda yer almaktadır. Bu ölçeklerde yer alan ifadelerin katılımcılar tarafından değerlendirilmesinde ise beşli likert ölçeği kullanılmıştır.

İkinci bölümde katılımcıların teknostres kaynaklarını tespit etmek için Ayyagari vd. (2011) tarafından geliştirilen Orhan-Göksün (2019) tarafından Türkçe'ye uyarlaması yapılmış olan 13 boyut ve 48 maddeden oluşan Teknostres Kaynakları Ölçeğinden yararlanılmıştır. Ölçek, “Duygularım kolay inciniyor.”, “Ruh halim genellikle inişli çıkışlıdır.” ve “Endişelerimden dolayı sık sık uykum kaçar.” gibi ifadelerden oluşmaktadır. Alınan yüksek puanlar, yüksek düzeyde teknostres kaynağının varlığına işaret etmektedir. Yapılan faktör ve güvenilirlik analizleri sonucunda birden çok faktöre yüklenen ve güvenilirliği düşüren ifadeler analizden çıkartıldıktan sonra 9 ifade ile yapılan analizler çerçevesinde teknostres kaynağı ölçeğinin gerginlik (G), ev-iş karmaşası (EİK) ve negatif duygular (ND) olmak üzere üç faktörde toplandığı ve toplam varyansın % 74,098’ini açıkladığı bulgusuna ulaşılmıştır (Tablo 1).

Tablo 1. Teknostres kaynakları ölçeği toplam açıklanan varyans sonuçları

Faktörler	İlk Öz Değerler			Kare Yükleri Toplamları			Kare Yükleri Rotasyon Toplamları		
	Toplam	Var. %	Küm. %	Toplam	Var. %	Küm. %	Toplam	Var. %	Küm. %
G	3,946	43,845	43,845	3,946	43,845	43,845	3,107	34,518	34,518
EİK	1,606	17,844	61,689	1,606	17,844	61,689	2,007	22,303	56,820
ND	1,117	12,409	74,098	1,117	12,409	74,098	1,555	17,277	74,098

Yapılan faktör analizi sonucunda; gerginlik (G), ev-iş karmaşası (EİK) ve negatif duygular (ND) alt faktörleri ortaya çıkmış diğer on faktör doğrulanamamıştır. Ayrıca bu üç boyut için yapılan analizlerde negatif duygular ifadelerinden “ND1, ND5” ve ev-iş karmaşası ifadelerinden “EİK3) ifadesinin faktör yükü birden fazla faktöre yüklendiği için çıkartılmıştır. Yapılan faktör analizi sonuçları Tablo 2’de detaylı olarak gösterilmektedir.

Ölçeklerin güvenilirliğini ölçmek için Cronbach alpha değerlerine bakılmıştır. Güvenilirliği düşüren ifadeler analizden çıkartıldıktan sonra teknostres kaynakları için bu katsayının 0,827 olduğu görülmektedir (Tablo 5).

Tablo 2. Teknostres kaynakları ölçeği keşfedici faktör analizi sonuçları

İfadeler	Faktörler		
	Gerginlik	Negatif Duygular	Ev-İş Karmaşası
G1	,876		
G2	,912		
G3	,809		
G4	,843		
ND3		,671	
ND4		,853	
ND5		,840	
EIK1			,835
EIK2			,829

* Çıkarım Metodu: Principal Component Analysis

* Rotasyon Metodu: Varimax with Kaiser Normalization

Üçüncü bölümde çalışmaya katılanların teknostres seviyelerini ölçmek için Tarafdar vd. (2007) tarafından geliştirilip Alam (2015) tarafından da sadeleştirilen ve Türen vd. (2015) tarafından Türkçeye uyarlanan 3 boyut ve 14 ifadeden oluşan Teknostres Ölçeği kullanılmıştır. Ölçek, “Çalıştığım yerde kullanılan teknolojinin, beni daha fazla iş yapmaya zorlaması beni strese sokuyor” ve “Çalıştığım yerde kullanılan teknolojinin, beni çok sıkı zaman çizelgelerine bağlaması beni strese sokuyor” gibi ifadelerden oluşmaktadır. Alınan yüksek puanlar, yüksek düzeyde teknostresin varlığına işaret etmektedir. Yapılan analizlerden sonra teknostres ölçeğinin üç faktörde toplandığı ve toplam varyansın % 75,894’ünü açıkladığı bulgusuna ulaşılmıştır (Tablo 3).

Tablo 3. Teknostres seviyeleri ölçeği toplam açıklanan varyans sonuçları

Faktörler	İlk Öz Değerler			Kare Yükleri Toplamları			Kare Yükleri Rotasyon Toplamları		
	Toplam	Var. %	Küm. %	Toplam	Var. %	Küm. %	Toplam	Var. %	Küm. %
TİY	5,668	43,600	43,600	5,668	43,600	43,600	4,029	30,995	30,995
TB	2,478	19,062	62,662	2,478	19,062	62,662	3,028	23,296	54,291
TK	1,720	13,232	75,894	1,720	13,232	75,894	2,808	21,602	75,894

Yapılan faktör analizi sonucunda; “teknolojik yükü” (TİY), “teknolojik belirsizlik” (TB) ve “teknolojik karmaşıklık” (TK) alt faktörleri doğrulanmıştır. Ancak yapılan analizlerde ilk denemede

teknolojik belirsizlik ifadelerinden “TK5” ifadesinin faktör yükü birden fazla faktöre yüklendiği için çıkarılmıştır. İkinci denemede faktör analizi nihai haline ulaşılmıştır. Yapılan faktör analizi sonuçları Tablo 4’de detaylı olarak gösterilmektedir.

Tablo 4. Teknostres seviyeleri ölçeği keşfedici faktör analizi sonuçları

İfadeler	Faktörler		
	Tekno/İş Yüğü	Tekno Belirsizlik	Tekno Karmaşıklık
TIY1	,852		
TIY2	,891		
TIY3	,870		
TIY4	,897		
TIY5	,750		
TB1		,713	
TB2		,881	
TB3		,885	
TB4		,768	
TK1			,772
TK2			,816
TK3			,850
TK4			,869

* Çıkarım Metodu: Principal Component Analysis

* Rotasyon Metodu: Varimax with Kaiser Normalization

Ölçeklerin güvenilirliğini ölçmek için Cronbach alpha değerlerine bakılmıştır. Güvenilirliği düşüren 1 ifade analizden çıkarılmıştır. Teknostres seviyeleri ölçeği için bu katsayının 0,882 olduğu görülmektedir (Tablo 5).

Tablo 5. Ölçeklerin güvenilirliği

Ölçekler		Ortalama	Std. Sapma	Cronbach Alpha	Soru Sayısı
TKay-Teknostres Kaynakları		21,47	6,188	,827	9
TKAY alt boyutları	G-Gerginlik	9,51	3,674	,909	4
	EİK-Ev/iş karmaşası	5,10	1,872	,654	2
	ND-Negatif Duygular	6,86	2,607	,732	3
TS-Teknostres Seviyesi		32,72	9,357	,882	13
TS alt boyutları	TIY-Tekno/iş yükü	11,94	4,840	,928	5
	TB-Tekno belirsizlik	11,74	4,041	,846	4
	TK-Tekno karmaşıklık	9,04	3,584	,891	4

3.1.4. Verilerin analizi

Analizler SPSS 23 programında yapılmıştır. Çalışmada kullanılan ölçeklerin normal dağılıma uygunluğunun belirlenmesi için çarpıklık basıklık değerleri hesaplanmıştır. Ölçeklerden elde edilen basıklık ve çarpıklık değerlerinin +1 ile -1 arasında olması normal

dağılım için yeterli görülmektedir (Hair vd., 2013). Ölçeklerin çarpıklık ve basıklık değerlerinin +1 ile -1 arasında olduğu belirlenmiştir. Buna göre ölçeğin normal dağılım gösterdiği kabul edilmiştir. Çalışmada frekans analizi, korelasyon, bağımsız gruplar t testi ve ANOVA testi kullanılmıştır.

Ortak yöntem yanlılığı (OYY) (common method variance-CMV) sosyal bilimlerde ortaya çıkan ölçüm yöntemiyle alakalı bir hatadır (Gürsoy vd., 2019). Araştırmanın belli bir zaman aralığında yapılması ve cevap verenlerin sosyal beğenilirliğe göre cevap vermeleri gibi nedenlerle ortaya çıkar (Podsakoff vd., 2003). Sosyal bilimlerde davranışla ilgili amprik çalışmalarda hatalara neden olan OYY bu çalışmada Harman Tek Faktör Analizi ile test edilmiştir. Yapılan tek faktör analizi neticesinde açıklanan varyans %31,74'tür. Ortaya çıkan değer %50'den küçük olduğu için OYY olmadığı anlaşılmaktadır (Bakır & Doğan, 2021).

3.1.5. Demografik özellikler

Araştırmaya katılan akademisyenlere ilişkin demografik özellikler Tablo 6'da verilmiştir. Tablo 6'da görüldüğü üzere katılımcıların 188'i (%65,96) erkeklerden oluşurken 133 (%46,67) kişi 36-45 yaş aralığındadır. Katılımcılardan 196 (%68,77) kişi evli ve 173 (%60,7) kişi Doktora eğitim düzeyine sahip iken, 106 (%37,19) kişi öğretim görevlisi olarak görev yapmaktadır. Katılımcıların mevcut işyerinde çalışma sürelerine bakıldığında 1-5 yıl arası çalışanlar 116 (%40,70) kişi iken meslekte çalışma süresi ise 11-15 yıl arası 69 (%24,21) kişi mevcuttur.

Tablo 6. Katılımcıların demografik özelliklerine göre dağılımı

Değişkenler		Sayı	%	Değişkenler		Sayı	%
Cinsiyet	Kadın	97	34,04	Toplam Çalışma Süresi	1-	6	2,11
	Erkek	188	65,96		1-5	58	20,35
Toplam		285	100,00		6-10	63	22,11
Yaş	18-25	4	1,40		11-15	69	24,21
	26-35	103	36,14		16-20	47	16,49
	36-45	133	46,67	21+	42	14,74	
	46-55	39	13,68	Toplam		285	100,00
	56+	6	2,11	Mevcut Üniversitedeki Kıdemi	1-	11	3,86
Toplam		285	100,00		1-5	116	40,70
Medeni Durum	Evli	196	68,77		6-10	99	34,74
	Bekar	89	31,23		11-15	54	18,95
Toplam		285	100,00		16-20	3	1,05
Statüsü	Arş.Gör.	57	20,00	21+	2	0,70	
	Öğr.Gör.	106	37,19	Toplam		285	100,00
	Dr.Öğr.Üyesi	71	24,91	Eğitim Durumu	Lisans	10	3,5
	Doç.	40	14,04		YLisans	102	35,8
	Prof.	11	3,86		Doktora	173	60,7
Toplam		285	100,00	Toplam		285	100,0

Araştırmaya katılan akademisyenlerin teknostres kaynakları ve teknostres seviyeleri arasındaki ilişkiyi incelemek için korelasyon analizi yapılmıştır. Korelasyon katsayısının negatif olması negatif ilişkiyi, pozitif olması pozitif ilişkiyi, 0 olması ilişki olmadığını gösterir. Buna göre 0,00-0,25 arasındaki ilişki çok zayıf düzeyde, 0,26-0,49 arasındaki ilişki zayıf düzeyde, 0,50-0,69 arasındaki ilişki orta düzeyde, 0,70-0,89 arasındaki ilişki yüksek düzeyde, 0,90-1,00 arasındaki ilişki çok yüksek düzeyde ilişki olarak yorumlanmaktadır (Kalaycı, 2010, s.116). Değişkenlere ilişkin yapılan korelasyon analizi sonuçları Tablo 7’de yer almaktadır. Tabloya göre akademisyenlerin teknostres kaynakları (genel) ve teknostres seviyeleri (genel) arasında pozitif yönlü zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki vardır ($r=0,373$ $p\leq 0,01$). Teknostres kaynaklarının alt boyutlarından olan gerginliğin teknostres seviyeleri ile alt boyutları olan tekno-iş yükü ve tekno karmaşıklık ile aralarında pozitif yönlü zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki var iken (TS genel $r=0,303$ TIY $r=0,343$ TK $r=0,267$ $p\leq 0,01$) teknolojik belirsizlik ile arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmamaktadır ($p\geq 0,05$). Teknostres kaynağının diğer alt boyutu olan ev iş karmaşasının teknostres seviyesi ve alt boyutlarından olan teknolojik iş yükü ve teknolojik karmaşa ile aralarında pozitif yönlü çok zayıf düzeyde bir ilişki var iken (TS genel $r=0,191$ TIY $r=0,219$ TK $r=0,185$) teknolojik belirsizlik ile herhangi bir istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmamaktadır ($p\geq 0,05$). Teknostres kaynaklarının alt boyutlarından olan negatif duygular teknostres seviyeleri ile alt boyutları olan tekno-iş yükü ve tekno karmaşıklık ile aralarında pozitif yönlü zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki var iken (TS genel $r=0,322$ TIY $r=0,369$ TK $r=0,331$ $p\leq 0,01$) teknolojik belirsizlik ile arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmamaktadır ($p\geq 0,05$).

Tablo 7. Korelasyon tablosu

	Teknostres Kaynakları (Genel)	Gerginlik	Ev-İş Karmaşası	Negatif Duygular	Teknostres Seviyesi (Genel)	Teknolojik İş Yükü	Teknolojik Belirsizlik	Teknolojik Karmaşa
Teknostres Kaynakları (Genel)	1							
Gerginlik	,850**	1						
Ev-İş Karmaşası	,657**	,390**	1					
Negatif Duygular	,704**	,328**	,291**	1				
Teknostres Seviyesi (Genel)	,373**	,303**	,191**	,322**	1			
Teknolojik İş Yükü	,426**	,343**	,219**	,369**	,803**	1		
Teknolojik Belirsizlik	,041	,053	,016	,011	,673**	,233**	1	
Teknolojik Karmaşa	,354**	,267**	,185**	,331**	,768**	,483**	,314**	1

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Buna göre, teknostres kaynakları ve teknostres seviyeleri seviyeleri hakkında geliştirilen hipotezlerden teknostres kaynakları ve teknostres seviyeleri, gerginlik, ev-iş karmaşası ve negatif duygular ile teknostres seviyesi, teknolojik iş yükü ve teknolojik karmaşıklık (H1, H1a, H1b, H1c, H2, H2a, H2c, H3, H3a, H3c, H4, H4a, H4b), arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiş ve ilgili hipotezler kabul edilmiştir. Ayrıca teknostres alt boyutu olan teknolojik belirsizlik ile diğer değişkenler arasında anlamlı ilişkiye rastlanmamıştır. Dolayısıyla (H1b, H2b, H3b ve H4b) hipotezleri reddedilmiştir. Korelasyon analizi sonucunda aralarında ilişki bulunan değişkenlerle regresyon analizi yapılmıştır. Teknostres kaynaklarının boyutlarının teknostres seviyesi boyutları üzerinde etkisi olup olmadığını belirlemek için yapılan regresyon analizi sonuçları Tablo 8 ve Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 8’de görüldüğü üzere analiz sonucunda anlamlı bir regresyon modeli, $F(3, 281)=22,422$, $p<,001$, ve bağımlı değişkendeki varyansın %19’unun ($R^2_{adjusted}=,19$) bağımsız değişkenler tarafından açıkladığı bulunmuştur. Buna göre, gerginlik teknolojik iş yükünü olumlu ve anlamlı olarak yordamaktadır ($\beta=,23$, $t(281)=3,894$, $p<,001$, $pr^2=,05$). Negatif duygular Teknolojik iş yükünü olumlu ve anlamlı olarak yordamaktadır ($\beta=,28$, $t(281)=4,818$, $p<,001$, $pr^2=,08$). Analiz sonucuna göre ev-iş karmaşasının teknolojik iş yükünü açıklamadığı görülmektedir ($\beta=,05$, $t(281)=,799$, $p>,001$, $pr^2=,002$).

Tablo 8. Teknostres kaynakları boyutlarının teknolojik iş yükü üzerindeki etkisine ait çoklu regresyon sonuçları (N=285)

Değişkenler	B	S.H.	β	t	P
Sabit	,969	,191		5,064	,000
Gerginlik	,246	0,63	,234	3,894	,000
Ev-iş karmaşası	,049	,061	,047	,799	,425
Negatif Duygular	,310	,064	,278	4,818	,000

Not: $R^2=,193$; Düz. $R^2=,185$; $F(3, 281)= 22,422$; $p<,001$

Tablo 9’da görüldüğü üzere analiz sonucunda anlamlı bir regresyon modeli, $F(3, 281)=15,171$, $p<,001$, ve bağımlı değişkendeki varyansın %13’ünün ($R^2_{adjusted}=,13$) bağımsız değişkenler tarafından açıkladığı bulunmuştur. Buna göre, gerginlik teknolojik karmaşayı olumlu ve anlamlı olarak yordamaktadır ($\beta=,16$, $t(281)=2,620$, $p<,001$, $pr^2=,02$). Negatif duygular teknolojik karmaşayı olumlu ve anlamlı olarak yordamaktadır ($\beta=,27$, $t(281)=4,450$, $p<,001$, $pr^2=,06$). Analiz sonucuna göre ev-iş karmaşasının teknolojik karmaşayı açıklamadığı görülmektedir ($\beta=,04$, $t(281)=,723$, $p>,001$, $pr^2=,002$).

Tablo 9. Teknostres kaynakları boyutlarının teknolojik karmaşa üzerindeki etkisine ait çoklu regresyon sonuçları (N=285)

Değişkenler	B	S.H.	β	t	P
Sabit	1,149	,183		6,279	,000
Gerginlik	,158	,060	,162	2,620	,009
Ev-iş karmaşası	,042	,059	,044	,723	,471
Negatif Duygular	,274	,061	,265	4,450	,000

Not: $R^2=,139$; Düz. $R^2=,130$; $F(3, 281)= 15,171$; $p<,001$

Akademisyenlerin teknostres kaynakları ve teknostres seviyelerinin sosyo demografik özelliklere göre farklılık gösterme durumunun incelenmesi amacıyla yapılan t testi ve ANOVA testi sonuçları Ek-1’de verilmiştir.

Teknostres kaynaklarının genel puanı ile demografik değişken grupları arasındaki farkların incelendiği t testi ve Anova testi sonuçlarına göre, cinsiyet ($t=,533$, $p>,05$) ve eğitim durumu ($t=2,462$, $F>,087$) değişkenleri ile teknostres kaynakları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Teknostres kaynakları ile yaş ($F=5,297$, $p=,000$, $p<,05$), medeni durum ($t=,544$, $p=,012$, $p<,05$), toplam kıdem ($F=3,429$, $p=,005$, $p<,05$), şimdiki üniversitedeki kıdem ($F=2,920$, $p=,014$, $p<,05$) ve akademik statü ($F=5,580$, $p=,000$, $p<,05$) istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Teknostres kaynaklarının medeni duruma göre farklılık gösterme sebebi için t-testi grup tablosundaki ortalamalara bakılacak olduğunda evliler ($X=2,45$, $SS=,69$) bekarlardan ($X=2,23$, $SS=,66$) daha çok teknostres kaynaklarına maruz kaldıkları görülmektedir. Teknostres kaynaklarının yaş gruplarına göre farklılık gösterme sebebi için Scheffe testi sonuçlarına bakıldığında farklılığın 26-35 ($X=2,22$, $SS=,68$) ile 36-45 ($X=2,58$, $SS=,68$) yaşlar arasından kaynaklandığı görülmüştür. Teknostres kaynaklarının toplam çalışma süresine göre farklılık gösterme sebebi için Scheffe testi sonuçlarına bakıldığında farklılığın 1 yıldan az ($X=1,56$, $SS=,12$) ile 11-15 yıl ($X=2,52$, $SS=,69$) çalışanlar arasından kaynaklandığı görülmüştür. Teknostres kaynaklarının akademik statü gruplarına göre farklılık gösterme sebebi için Scheffe testi sonuçlarına bakıldığında farklılığın araştırma görevlileri ($X=2,13$, $SS=,66$) ile doktora öğretim üyelerinden ($X=2,65$, $SS=,66$) kaynaklandığı görülmüştür.

Teknostres kaynağının alt boyutu olan gerginlik ile demografik değişken grupları arasındaki farkların incelendiği t testi ve Anova testi sonuçlarına göre, cinsiyet ($t=,393$, $p>,05$) grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir.

Gerginlik ile yaş ($F=6,463$, $p=,000$, $p<,05$), medeni durum ($t=,378$, $p=,000$, $p<,05$), eğitim durumu ($F=7,742$, $p=,001$, $p<,05$), toplam kıdem ($F=6,813$, $p=,000$, $p<,05$), şimdiki üniversitedeki kıdem ($F=4,819$, $p=,000$, $p<,05$) ve akademik statü ($F=7,116$, $p=,000$, $p<,05$) istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Gerginliğin medeni duruma göre farklılık gösterme sebebi için t-testi grup tablosundaki ortalamalara bakılacak olduğunda evli ($X=2,51$, $SS=,90$) bekar ($X=2,08$, $SS=,89$) akademisyenlerin ölçek ortalmalarında kaynaklandığı görülmektedir. Gerginliğin yaş gruplarına göre farklılık gösterme sebebi için Scheffe testi sonuçlarına bakıldığında farklılığın 26-35 ($X=2,10$, $SS=,87$) ile 36-45 ($X=2,60$, $SS=,93$) yaşlar arasından kaynaklandığı görülmüştür. Gerginliğin toplam çalışma süresine göre farklılık gösterme sebebi için Scheffe testi sonuçlarına bakıldığında farklılığın 1 yıldan az ($X=1,33$, $SS=,41$) ile 11-15 yıl ($X=2,58$, $SS=,96$) çalışanlar arasından kaynaklandığı görülmüştür. Teknostres kaynaklarının akademik statü gruplarına göre farklılık gösterme sebebi için Scheffe testi sonuçlarına bakıldığında farklılığın araştırma görevlileri ($X=1,92$, $SS=,75$) ile doktora öğretim üyelerinden ($X=2,70$, $SS=,94$) kaynaklandığı görülmüştür.

Teknostres kaynağının alt boyutu olan ev-iş karmaşası ile demografik değişken grupları arasındaki farkların incelendiği t testi ve Anova testi sonuçlarına göre, cinsiyet ($t=,577$, $p>,05$), yaş ($F=1,139$, $p<,05$), medeni durum ($t=,585$, $p<,05$), toplam kıdem ($F=1,229$, $p<,05$), şimdiki üniversitedeki kıdem ($F=1,394$, $p<,05$) ve akademik statü ($F=2,085$, $p<,05$) grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Ev-iş karmaşası ile eğitim durumu ($F=3,629$, $p=,028$, $p<,05$) arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Ev-iş karmaşasının eğitim duruma göre farklılık gösterme sebebi Scheffe testi sonuçlarına bakıldığında farklılığın lisan ($X=2,10$, $SS=,21$), yüksek lisans ($X=2,73$, $SS=,1,06$) ve doktora ($X=2,47$, $SS=,87$) mezunları arasından kaynaklandığı görülmüştür.

Teknostres kaynağının alt boyutu olan negatif duygular ile demografik değişken grupları arasındaki farkların incelendiği t testi ve Anova testi sonuçlarına göre, cinsiyet ($t=,835$, $p>,05$), medeni durum ($t=,642$, $p>,05$), eğitim durumu ($F=,330$, $p>,05$), toplam kıdem ($F=1,386$, $p<,05$) ve şimdiki üniversitedeki kıdem ($F=1,683$, $p<,05$) grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Negatif duygular ile yaş ($F=2,869$, $p=,024$, $p<,05$), ve akademik statü ($F=3,027$, $p=,018$, $p<,05$) arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Negatif duyguların yaşa göre farklılık gösterme sebebi Scheffe testi sonuçlarına bakıldığında farklılığın 18-25 ($X=1,67$, $SS=,98$) ve 36-45 ($X=2,45$, $SS=,90$) yaş grupları arasından kaynaklandığı görülmüştür.

Teknostres seviyesi genel puan ile demografik değişken grupları arasındaki farkların incelendiği t testi ve Anova testi sonuçlarına göre, cinsiyet ($t=,655$, $p>,05$), medeni durum ($t=2,52$, $p>,05$), toplam kıdem ($F=3,380$, $p>,05$) şimdiki üniversitedeki kıdem ($F=1,536$, $p>,05$) ve akademik statü ($F=1,925$, $p>,05$) grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Teknostres seviyesi ile yaş ($F=2,693$ $p=,031$, $p<,05$) ve eğitim durumu ($F=3,558$, $p=,030$, $p<,05$) arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Teknostres seviyesinin yaşa göre farklılık gösterme sebebi Scheffe testi sonuçlarına bakıldığında farklılığın 26-35 ($X=2,35$, $SS=,74$) ve 36-45 ($X=2,63$, $SS=,66$) yaş grupları arasından kaynaklandığı görülmüştür. Teknostres seviyesinin eğitim durumuna göre farklılık gösterme sebebi Scheffe testi sonuçlarına bakıldığında farklılığın yüksek lisans ($X=2,37$, $SS=,74$) ve doktora ($X=2,37$, $SS=,71$) yaş grupları arasından kaynaklandığı görülmüştür.

Teknolojik karmaşıklık ile demografik değişken grupları arasındaki farkların incelendiği t testi ve Anova testi sonuçlarına göre, cinsiyet ($t=,757$, $p>,05$) ve medeni durum ($t=,426$, $p<,05$) grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Teknostres seviyesi ile yaş ($F=4,361$ $p=,002$, $p<,05$) ve eğitim durumu ($F=6,255$, $p=,002$, $p<,05$), toplam kıdem ($F=5,227$, $p=,000$, $p<,05$), şimdiki üniversitedeki kıdem ($F=2,987$, $p=,012$, $p<,05$) ve akademik statü ($F=3,540$, $p=,008$, $p<,05$) arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Teknostres seviyesinin yaşa göre farklılık gösterme sebebi Scheffe testi sonuçlarına bakıldığında farklılığın 26-35 ($X=2,01$, $SS=,75$) ve 36-45 ($X=2,42$, $SS=,94$) yaş grupları arasından kaynaklandığı görülmüştür. Teknostres seviyesinin eğitim durumuna göre farklılık gösterme sebebi Scheffe testi sonuçlarına bakıldığında farklılığın yüksek lisans ($X=2,01$, $SS=,81$) ve doktora ($X=2,39$, $SS=,92$) eğitim grupları arasından kaynaklandığı görülmüştür.

Teknolojik iş yükü ile demografik değişken grupları arasındaki farkların incelendiği t testi ve Anova testi sonuçlarına göre, cinsiyet ($t=,939$, $p>,05$), yaş ($F=1,660$, $p>,05$), medeni durum ($t=,346$, $p>,05$), eğitim durumu ($F=,170$, $p>,05$), toplam kıdem ($F=1,885$, $p>,05$) ve şimdiki üniversitedeki kıdem ($F=,544$, $p>,05$) grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Teknolojik iş yükü ile akademik statü ($F=2,901$ $p=,022$, $p<,05$) arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Teknolojik iş yükünün akademik statüye göre farklılık gösterme sebebi Scheffe testi sonuçlarına bakıldığında farklılığın profesör ($X=1,80$, $SS=,40$) ve doktor öğretim üyesi ($X=2,67$, $SS=1,07$) grupları arasından kaynaklandığı görülmüştür.

Teknolojik belirsizlik ile demografik değişken grupları arasındaki farkların incelendiği t testi ve Anova testi sonuçlarına göre, cinsiyet ($t=,080$, $p>,05$), yaş ($F=,769$, $p>,05$), medeni durum ($t=,407$, $p>,05$), eğitim durumu ($F=2,789$, $p>,05$), toplam kıdem ($F=1,211$, $p>,05$), şimdiki üniversitedeki kıdem ($F=1,630$, $p>,05$) ve akademik statü ($F=1,477$, $p>,05$) grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Böylelikle teknolojik belirsizlik açısından demografik değişkenlerde grup bazında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır.

4. SONUÇLAR

Araştırma Mardin Artuklu Üniversitesindeki akademisyenlerle teknostres seviyelerini ve teknostres kaynaklarını tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Araştırma neticesinde ortaya çıkan sonuçlar:

Araştırma örnekleminde 13 boyuttan oluşan teknostres kaynakları ölçeğinin yalnızca ev iş karmaşası, gerginlik ve negatif duygular boyutları ortaya çıkmıştır. Araştırma örnekleminin Mardin Artuklu Üniversitesinin bir devlet üniversitesi olması ve akademisyenlerin iş güvencelerinin bulunması, iş yüklerinin fazla olmaması, mahremiyetlerinin ihlal edilme tehlikesinin az görülmesi, rol karmaşası ile karşı karşıya kalınmaması, teknolojinin akademisyenlerin iş performanslarını arttırmada çok fazla etkisinin olmaması, teknolojik açıdan güvensizliğin olmaması, akademisyenlerin saklanma kendilerini gizleme gibi endişelerinin bulunamaması sebebiyle bulunuşluk ve anonimlik boyutlarının ortaya çıkmasını engellemiştir. Netice itibarıyla ortaya çıkan boyutlar ile oluşturulan teknostres kaynaklarının teknostres seviyesi ile olan pozitif yönlü anlamlı ilişkisi korelasyon analizi ile ortaya konulmuştur. Ancak teknostres kaynakları ile teknolojik belirsizlik boyutunun herhangi bir istatistiksel ilişkisine rastlanılamamıştır.

Korelasyon analizinden sonra yapılan regresyon analizi neticesinde negatif duygular ve gerginlik teknolojik iş yükünü ve teknolojik karmaşıklığı olumlu ve anlamlı olarak yordamakta iken ev iş karmaşasının teknostres seviyeleri alt boyutlarını herhangi bir şekilde açıklamadığı görülmüştür. Molino vd. (2020) bu çalışma sonuçlarının aksine ev iş karmaşasının teknostres seviyeleri ile pozitif ilişkisini tespit etmişlerdir.

Demografik değişkenler açısından değerlendirme yapıldığında: cinsiyet değişkeni hiçbir değişkende farklılık göstermemiştir. Alanyazınsalına bakıldığında kadınların daha az teknostrese maruz kaldığını beyan eden bulgular (Gefen & Straub, 2000; Venkatesh & Morris,

2000; Jena & Mahanti, 2014) yanında kadınların daha fazla teknostres yaşadığını tespit eden (Ayyagari, 2007; Ragu-Nathan vd., 2008, Çoklar & Şahin, 2011) bulgular da mevcuttur. Ayrıca Qi (2019) yaş, cinsiyet ve deneyimin teknostres yaratıcıları üzerinde önemli bir etkiye sahip olmadığını bulmuştur. Kopuz ve Aydın (2020) teknostres genel, karmaşıklık ve aşırı yük boyutlarında cinsiyet açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulamazken belirsizlik boyutunda erkeklerin kadınlardan daha yüksek bir puan ortalamasına sahip olduklarını bulmuşlardır.

Yaş değişkeni ev-iş karmaşası, teknolojik iş yükü ve teknolojik belirsizlik boyutlarında farklılık göstermemiştir. Bunun yanında yaş değişkeni teknostres kaynağı genel, gerginlik, teknostres seviyesi genel, teknolojik karmaşıklık (26-35 ile 36-45 arasında) ve negatif duygular (18-25 ile 36-45 arasında), değişkenlerinde farklılık gösterdiği görülmüştür. Yapılan bu çalışma ile Ayyagari (2007) ve Oi (2019) çalışmaları ile aynı yönde bulgulara ulaşmıştır. Oi (2019) yaş değişkeninin teknostres seviyesi ile ilişkili olduğunu ve genç yaştakilerin daha az teknostrese maruz kaldığını tespit etmiştir. Aynı şekilde Jena ve Mahanti (2014) yaşlı akademisyenlerin genç akademisyenlere göre daha fazla stres hissettiklerini tespit etmişlerdir.

Medeni durum sadece teknostres seviyesi genel ve gerginlik değişkenleri ile farklılık göstermiştir. Medeni durum diğer değişkenlerde istatistiksel olarak herhangi bir anlamlı farklılığa sahip değildir. Ayrıca Jena ve Mahanti (2014) akademisyenlerde teknostres üzerinde medeni durum açısından anlamlı bir farklılığın olmadığını ifade etmişlerdir.

Eğitim düzeyi grupları teknostres kaynağı genel, negatif duygular teknolojik iş yükü ve teknolojik belirsizlik değişkenlerinde herhangi bir istatistiksel farklılığa sahip değildir. Eğitim durumu gruplarının (yüksek lisans ile doktora) gerginlik, ev-iş karmaşası, teknostres seviyesi genel ve teknolojik karmaşıklık değişkenleri açısından anlamlı farklılık vardır. Kopuz ve Aydın (2020) aynı şekilde eğitim seviyesi düşük kişilerin teknostres seviyelerinin düşük olduğunu bulmuşlardır.

Toplam kıdem ve şimdiki üniversitedeki kıdem değişken grupları arasında ev-iş karmaşası, negatif duygular, teknostres seviyesi genel, teknolojik iş yükü ve tekno belirsizlik değişkenlerine göre herhangi bir farklılık yoktur. Toplam kıdem ve şimdiki üniversitedeki kıdem değişken grupları (1 yıldan az ile 11-15 yıl) teknostres seviyesi genel, gerginlik ve teknolojik karmaşıklık değişkenleri açısından farklılık vardır. Jena ve Mahanti (2014) yaptıkları çalışma ile daha fazla örgütsel görev süresine sahip akademisyenlerin, örgütte daha az hizmet

süresi olan akademisyenlere kıyasla daha az teknostrese sahip olduğunu bulmuşlardır. Ayrıca Jena ve Mahanti (2014) deneyimli akademisyenlerin, daha az deneyimli akademisyenlere göre daha az stres yaşadıklarını belirtmektedirler.

Akademik statü grupları ev-iş karmaşası, teknostres seviyesi genel ve teknolojik belirsizlik değişkenlerine göre farklılık göstermemektedir. Akademik statü grupları (araştırma görevlisi ile doktor öğretim üyesi) teknostres seviyeleri genel, gerginlik, negatif duygular, teknolojik iş yükü ve teknolojik karmaşıklık değişkenlerinde farklılık göstermektedir.

Bu çalışma Mardin Artuklu Üniversitesi akademisyenlerini içine alan küçük ölçekli bir çalışmadır. Bu çalışmadan elde edilen sonuçlar, ileride yapılacak daha büyük ölçekli çalışmalarda yararlı bir şekilde test edilebilecek hipotezlerin oluşturulmasını mümkün kılacağı düşünülmektedir. Deneysel çalışmada bulunan teknostres kaynakları olarak ev-iş yükü, negatif duygular ve gerginlik boyutlarının olduğu görülmüştür. Bu çalışmada akademisyenlerin teknostres seviyelerinin hepsi ortaya çıkmıştır.

Teknostresin varlığının kabul edilmesi, sorunla baş etmeye başlamada önemli bir adımdır. Aynı zamanda teknostres kaynaklarının tespiti ile teknostres ile daha etkin mücadele etmek mümkündür. Yöneticilerin stresi azaltmak için değiştirilmesi gerekebilecek olası çevresel faktörleri belirlemelerini ve akademisyenlerin kişisel başa çıkma stratejilerine yönelmeleri tavsiye olunur. Teknostresle başa çıkmanın kişisel yolları için ampirik verilere bakıldığında, teknoloji eğitimlerinin artırılması, kullanımdan önce pratik yapma, öğretim stilini değiştirme ve sanal sınıf yönetimi eğitimi gibi başa çıkma stratejilerinin etkili olduğu görülmektedir. Öte yandan, stresle karşılaşıldığında sadece kendini suçlama veya sorunları kabul etmeyi öğrenme gibi başa çıkma stratejileri çok etkili değildir ve bu nedenle akademisyenler bu tür stratejilere karşı uyarılmalıdırlar. Bu stratejiler yerine mentorluk desteği verilerek akademisyenlerin teknostres ile başa çıkmalarına yardımcı olunabilir.

ÇATIŞMA BEYANI

Çalışma kapsamında herhangi bir kurum veya kişi ile çıkar çatışması bulunmamaktadır.

REFERENCES / KAYNAKLAR

- Ahmad, U., Amin, S., Wan I., & Wan K. (2014). Moderating effect of technostress inhibitors on the relationship between technostress creators and organisational commitment. *Jurnal Teknologi (Sciences and Engineering)*, 67, 51-62. doi: 10.11113/jt.v67.1932.
- Aktaş, Ö., Büyüктаş, B., Gülle, M., & Yıldız, M. (2020). Covid-19 virüsünden kaynaklanan izolasyon günlerinde spor bilimleri öğrencilerinin uzaktan eğitime karşı tutumları. *Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 1(1), 1-9.
- Al-Fudail, M., & Mellar, H. (2008). Investigating teacher stress when using technology. *Computers & Education*, 51(3), 1103-1110.
- Andrade, C., & Matias, M. (2021). Work-related ICT use during off-job time, technology to family conflict and segmentation preference: A study with two generations of employees. *Information, Communication & Society*, doi: 10.1080/1369118X.2021.1933564
- Ayyagari, R. (2007). *What and why of technostress: Technology antecedents and implications*. (Unpublished doctoral dissertation). Clemson University, ABD. https://tigerprints.clemson.edu/all_dissertations/133
- Ayyagari, R., Grover, V., & Purvis, R. (2011). Technostress: Technological antecedents and implications. *MIS Quarterly*, 35(4), 831-858.
- Bakır, M., & Doğan, V. (2021). Ortak metod varyans: Prosedürel ve metodolojik çözümler. *Tüketici ve Tüketim Araştırmaları Dergisi*, 13(2), 401-456. doi: 10.15659/ttad.13.2.143
- Berg-Beckhoff, G., Nielsen, G., & Larsen, E.L. (2018). Use of information communication technology and stress, burnout, and mental health in older, middle-aged, and younger workers – results from a systematic review. *International Journal of Occupational and Environmental Health*, 23(2), 160-171.
- Booker, Q. E., Rebman Jr, C. M., & Kitchens, F. L. (2014). A model for testing technostress in the online education environment: An exploratory study. *Issues in Information Systems*, 15(2), 214-222.
- Brillhart, P. E. (2004). Technostress in the workplace managing stress in the electronic workplace. *Journal of American Academy of Business*, 5(1/2), 302-307.
- Brod, C. (1982). Managing technostress: Optimizing the use of computer technology. *Personnel Journal*, 61(10), 753-757.
- Brod, C. (1984). *Technostress: The human cost of the computer revolution*. Reading: Addison-Wesley.
- Brooks, S., Longstreet, P., & Califf, C. (2017). Social media induced technostress and its impact on internet addiction: A distraction-conflict theory perspective. *AIS Transactions on Human-Computer Interaction*, 9(2), 99-122.
- Bunjak, A., Černe, M., & Popovič, A. (2021). Absorbed in technology but digitally overloaded: Interplay effects on gig workers' burnout and creativity. *Information & Management*, 58(3), 1-12. <https://doi.org/10.1016/j.im.2021.103533>
- Califf, C., Sarker, S., Sarker, S., & Fitzgerald, C. (2015). The bright and dark sides of technostress: An empirical study of healthcare workers. *Thirty Sixth International Conference on Information Systems*, Fort Worth, Texas.
- Camacho, S., & Barrios, A. (2022). Teleworking and technostress: Early consequences of a COVID-19 lockdown. *Cognition, Technology & Work*, 24, 441-457. <https://doi.org/10.1007/s10111-022-00693-4>
- Can Yalçın, R., & Beğenirbaş, M. (2021). Covid-19 pandemi sürecinde teknostres ve iş-aile çatışması. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İİBF Dergisi*, 11(2), 700-730. doi: 10.18074/ckuiibfd.869266
- Champion, S. (1988). Technostress: Technology's toll. *School Library Journal*, 35(3), 48-51.

- Chandra, S., Shirish, A., & Srivastava, S.C. (2019). Does technostress inhibit employee innovation? Examining the linear and curvilinear influence of technostress creators. *Communications of the Association for Information Systems*, 44(1), 1-19.
- Çetin, D., & Bülbül, T. (2017). Okul yöneticilerinin teknostres algıları ile bireysel yenilikçilik özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(3), 1241-1264.
- Çiçek, B., & Kılınç, E. (2020). Teknostresin presentizm ve işten ayrılma niyetine etkisinde dönüşümcü liderliğin aracı rolü. *Business and Economics Research Journal*, 11(2), 555-570. doi: 10.20409/berj.2020.267
- Çoklar, A. N., Efiltili, E., Şahin, Y. L., & Akçay, A. (2016). Investigation of techno-stress levels of teachers who were included in technology integration processes. *The Turkish Online Journal of Educational Technology – INTE*, 2016 Özel Sayısı, 1331-1339.
- Çoklar, A. N., & Şahin, Y. L. (2011). Technostress levels of social network users based on ICTs in Turkey, *European Journal of Social Sciences*, 23(2), 171-182.
- Elbay, S. (2022). Distance education experiences of middle school 7th grade students in the Turkey during Covid-19 pandemic: Virtual museum example. *Turkish Online Journal of Distance Education*, 23(1), 237-256.
- Ennis, L. A. (2005). The evolution of technostress. *Computers in Libraries*, 25(8), 10-12.
- Fox, L. M., & Dale, K. (2008). Leadership styles and organizational commitment: Mediating effect of role stress. *Journal of Managerial Issues*, 20(1), 109-130.
- Gefen, D., & Straub, D. W. (2000). The relative importance of perceived ease of use in is adoption: A study of e-commerce adoption. *Association of Information Systems*, 1(8), 1-30.
- Genç, S. Z., Engin, G., & Yardım, T. (2020). Pandemi (Covid-19) sürecindeki uzaktan eğitim uygulamalarına ilişkin lisansüstü öğrenci görüşleri. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 41, 134-158.
- Ghislieri, C., Emanuel, F., Molino, M., Cortese, C. G., & Colombo, L. (2017). New technologies smart, or harm work-family boundaries management? Gender differences in conflict and enrichment using the JD-R Theory. *Front. Psychol*, 8(1070), 8-13. doi: 10.3389/fpsyg.2017.01070
- Gürsoy, A., Köksal, K., & Yapar, H. (2019). Rol belirsizliği iş tatmini ve işten ayrılma üzerindeki etkisi. *Savunma Bilimleri Dergisi*, 18(2), 23-42.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., Anderson, R. E., & Tatham, R. L. (2013). *Multivariate data analysis*. UK: Pearson Education Limited.
- Harper, S. (2000). *Managing technostress in UK libraries: A realistic guide*. Erişim tarihi: 11.06.2022, <http://www.ariadne.ac.uk/issue25/technostress/>
- Hotar, N., Omay, R. E., Bayrak, S., Kuruüzüm, Z., & Ünal, B. (2020). Pandeminin toplumsal yansımaları. *İzmir İktisat Dergisi*, 35(2), 211-220.
- Hsiao, K. L. (2017). Compulsive mobile application usage and technostress: The role of personality traits. *Online Information Review*, 41(2), 272-295.
- Ioannou, A., & Papazafeiropoulou, A. (2017). Using IT mindfulness to mitigate the negative consequences of technostress. *The 23rd Americas Conference on Information Systems* (pp. 1-10), Boston.
- Jena, R. K., & Mahanti, P. K. (2014). An empirical study of technostress among Indian academicians. *International Journal of Education and Learning*, 3(2), 1-10. <http://dx.doi.org/10.14257/ijel.2014.3.2.01>
- Joo, Y. J., Lim, K. Y., & Kim, N. H. (2016). The effects of secondary teachers' technostress on the intention to use technology in South Korea. *Computers & Education*, 95, 114-122.

- Kopuz, K., & Aydın, G. (2020). Sağlık çalışanlarında teknostres: Bir özel hastane örneği. *Ekonomi, İşletme ve Maliye Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 249-264.
- Kreiner, G. E. (2006). Consequences of work-home segmentation or integration: A person-environment fit perspective. *Journal of Organizational Behavior*, 27(4), 485-507. doi:10.1002/job.386
- La Torre, G., Esposito, A., Sciarra, I., & Chiappetta, M. (2019). Definition, symptoms and risk of techno-stress: A systematic review. *International Archives of Occupational and Environmental Health*, 92(1), 13-35.
- Lee, Y. K., Chang, C. T., Lin, Y., & Cheng, Z. H. (2014). The dark side of smartphone usage: Psychological traits, compulsive behavior and technostress. *Computers in Human Behavior*, 31, 373-383.
- Lopopolo, R. B. (2002). The relationship of role-related variables of job satisfaction and commitment to the organization in a restructured hospital environment. *Physical Therapy*, 82(10), 984-999.
- Mahapatra, M., & Pillai, R. (2018). Technostress in organizations: A review of literature. *Research Papers No. 99*. https://aisel.aisnet.org/ecis2018_rp/99.
- Maier, C., Laumer, S., Wirth, J., & Weitzel, T. (2019). Technostress and the hierarchical levels of personality: A two-wave study with multiple data samples. *European Journal of Information Systems*, 28(5), 496-522.
- Marchiori, D. M., Mainardes, E. W., & Rodrigues, R. G. (2019). Do individual characteristics influence the types of technostress reported by workers? *International Journal of Human-Computer Interaction*, 35(3), 218-230.
- Mobeen, S., & Mussawar, B. (2015). The relationship between IT consumption and stress in Pakistani youth. *Global Journal of Human-Social Science Research*, 15(10), 45-50.
- Molino, M., Emanuela, I., Fulvio, S., Amelia, M., Maria, L. Giancaspro, V. R., Margherita, Z., & Claudio, G. C. (2020). Wellbeing costs of technology use during Covid-19 remote working: An investigation using the Italian translation of the technostress creators scale. *Sustainability*, 12(15), 5911. <https://doi.org/10.3390/su12155911>
- Moore, J. E. (2000). One road to turnover: An examination of work exhaustion in technology professionals. *MIS Quarterly*, 24(1), 141-168. doi:10.2307/3250982
- Nimrod, G. (2018). Technostress: measuring a new threat to well-being in later life. *Aging and Mental Health*, 22(8), 1086-1093.
- Ocak, Ö., & Şahin, E. M. (2021). The effects of distance education applied due to COVID-19 on clinical neurology education. *Turkish Journal of Neurology*, 27(3), 270-277. doi: 10.4274/tnd.2021.29560
- Okonoda, K. M., Tagurum, Y. O., Imo, C. O., Nwachukwu, V. A., Okoli, E. S., & James, B. O. (2017). Prevalence and correlates of technostress among academic staff at the university of Jos, Nigeria. *Journal of Medical Sciences and Clinical Research*, 5(3), 18616-18624.
- Olasanmi, O. O. (2016). Technostress and performance of auditing firms in Nigeria. *Open Journal of Business and Management*, 4, 799-819.
- Podsakoff, P. M., MacKenzie, S. B., Lee, J. Y., & Podsakoff, N. P. (2003). Common method biases in behavioral research: A critical review of the literature and recommended remedies. *Journal of Applied Psychology*, 88(5), 879-903.
- Qi, C. (2019). A double-edged sword? Exploring the impact of students' academic usage of mobile devices on technostress and academic performance. *Behaviour & Information Technology*, 38(12), 1337-1354. doi:10.1080/0144929x.2019.1585476
- Ragu-Nathan, T. S., Tarafdar, M., Ragu-Nathan, B. S., & Tu, Q. (2008). The consequences of technostress for end users in organizations: Conceptual development and empirical validation. *Information Systems Research*, 19(4), 417-433.

- Riedl, R., Kindermann, H., Auinger, A., & Javor, A. (2013). Computer breakdown as a stress factor during task completion under time pressure: Identifying gender differences based on skin conductance. *Advances in Human-Computer Interaction*, 2013, 1-7.
- Rosch, P. J. (1994). Stress management training: Why all the fuss? *International Journal of Stress Management*, 1(3), 217-222.
- Salanova, M., Piero, J. M., & Schaufeli, J. B. (2002). Self-efficacy specificity and burnout among information technology workers: An extension of the job demand-control model. *European Journal of Work and Organizational Psychology*, 11(1), 1-25. doi:10.1080/13594320143000735
- Salo, M., Pirkkalainen, H., & Koskelainen, T. (2019) Technostress and social networking services: Explaining users' concentration, sleep, identity, and social relation problems. *Information Systems Journal*, 29(2), 408-435.
- Sethi, V., King, R. C., & Quick, J. C. (2004). What causes stress in information system professionals? *Communications of the ACM*, 47(3), 99-102. doi: 10.1145/971617.971623
- Setyadi, H. J., Widagdo, P. P., & Susanto, T. D. (2017). Cognitive age and chronological age of the technostress that effect on satisfaction, performance, and intention of continue the use of information technology in the university. *3rd International Conference on Science in Information Technology (ICSITech)* (pp. 330-335). doi: 10.1109/ICSITech.2017.8257134.
- Srivastava, S.C., Chandra, S., & Shirish, A. (2015). Technostress creators and job outcomes: Theorising the moderating influence of personality traits. *Information Systems Journal*, 25(4), 355-401.
- Stahl, G., Koschmann, T., & Suthers, D. (2006). Computer-supported collaborative learning: An historical perspective. In R. K. Sawyer (Ed.), *Cambridge handbook of the learning sciences* (pp. 409-426). Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Stich, J., Tarafdar, M., Stacey, P. K., & Cooper, C. L. (2019). Email load, workload stress and desired email load. *Information Technology and People*, 32(2), 430-452.
- Tams, S., Legoux, R., & Leger, P. (2018). Smartphone withdrawal creates stress: a moderated mediation model of nomophobia, social threat, and phone withdrawal context. *Computers in Human Behavior*, 81, 1-9.
- Tarafdar, M., Cooper, C. L., & Stich, J. F. (2019). The technostress trifecta: Techno eustress, techno distress and design: Theoretical directions and an agenda for research. *Information Systems Journal*, 29(1), 6-42.
- Tarafdar, M., Maier, C., Laumer, S., & Weitzel, T. (2020). Explaining the link between technostress and technology addiction for social networking sites: A study of distraction as a coping behavior. *Information Systems Journal*, 30(1), 96-124.
- Tarafdar, M., Tu, Q., Ragu-Nathan, B. S., & Ragu-Nathan, T. S. (2007). The impact of technostress on role stress and productivity. *Journal of Information Management Systems*, 24(1), 301-328.
- Tarafdar, M., Tu, Q., Ragu-Nathan, B. S., & Ragu-Nathan, T. S. (2011). Crossing to the dark side: Examining creators, outcomes, and inhibitors of technostress. *Communications of the ACM*, 54(9), 113-120.
- Tennakoon, H., & Syed, R. (2011). Impact of the use of information technology on employee stress level and job satisfaction: A study conducted in the Sri Lankan banking and financial sector. *International Journal of Arts & Sciences*, 4(26), 41-54.
- Tu, Q., Ragu-Nathan, B., & Ragu-Nathan, T. S. (2001). A path analytic study of the antecedents of organizational commitment of IS managers. *Information Resources Management Journal*, 14(3), 27-36.
- Tu, Q., Wang, K., & Shu, Q. (2005). Computer-related technostress in China. *Communications of The ACM*, 48(4), 77-81.
- Turel, O., & Gaudioso, F. (2018). Techno-stressors, distress and strain: the roles of leadership and competitive climates. *Cognition, Technology and Work*, 20(2), 309-324.

Türen, U., Erdem, H., & Kalkın, G. (2015). İşyerinde tekno-stres ölçeği: Havacılık ve bankacılık sektöründe bir araştırma. *Journal of Labour Relations*, 6(1), 1-19.

Venkatesh, V., & Morris, M. G. (2000). Why don't men ever stop to ask for directions? Gender, social influence, and their role in technology acceptance and usage behavior. *MIS Quarterly*, 24(1), 115-139.

Weinberg, A., Sutheland, V. J., & Cooper, C. (2010). *Organizational stress management a strategiz approach*. UK: Palgrave Macmillan.

Yan, Z., Guo, X., Lee, M. K., & Vogel, D. R. (2013). A conceptual model of technology features and technostress in telemedicine communication. *Information Technology and People*, 26(3), 283-297.

Yasir, M., Batoool, S., Khan, F., Imran, A., & Qureshi, M. I. (2016). Social media, technostress and workplace deviance: An evidence from the software houses in Pakistan. *Abasyn Journal of Social Sciences*, Special Issue, 559-571.

Yu, J. C., Kuo, L. H., Chen, L. M., Yang, H. J., Yang, H. H., & Hu, W. C. (2009). Assessing and managing mobile technostress. *Wseas Transactions On Communications*, 8(4), 416-425.

Ek-1. T testi ve ANOVA testi sonuçları

		Teknostres kaynağı (genel)					Gerginlik				Ev-iş karmaşası				Negatif Duygular				Teknostres seviyesi (genel)				Teknolojik iş yükü				Tekno Karmaşıklık				Tekno Belirsizlik			
Cinsiyet	Kadın	N	Ort.	ss	t/F	p	Ort.	ss	t/F	P	Ort.	ss	t/F	p	Ort.	3ss	t/F	p	Ort.	ss	t/F	P	Ort.	ss	t/F	P	Ort.	ss	t/F	p	Ort.	ss	t/F	p
		Ort.	ss	t/F	p																													
	Erkek	188	2,38	,67	,533	,850	2,37	,88	,393	,900	2,56	,91	,577	,922	2,32	,87	,835	,578	2,61	,69	,655	,127	2,49	,94	,939	,190	2,34	,89	,757	,271	3,01	,93	,080	,325
Yaş	18-25	4	1,53	,17	5,294	,000*	1,25	,29	6,463	,000*	1,88	,75	1,139	,339	1,67	,98	2,869	,024*	2,13	,71	2,693	,031*	2,5	1,04	1,660	,159	1,43	,38	4,361	,002*	2,38	,83	,769	,546
	26-35	103	2,22	,68			2,10	,87			2,53	1,04			2,17	,82			2,35	,74			2,22	,99			2,01	,75			2,87	1,13		
	36-45	133	2,58	,68			2,60	,93			2,60	,91			2,45	,90			2,63	,66			2,52	,95			2,42	,94			2,96	,94		
	46-55	39	2,38	,64			2,51	,84			2,59	,79			2,08	,85			2,63	,84			2,44	,98			2,42	1,03			3,07	,99		
	56 ve üstü	6	2,20	,27			2,13	,70			2,00	,32			2,44	,69			2,44	,12			2,03	,82			2,17	,26			3,20	,29		
Medeni Durum	Evli	196	2,45	,69	,544	,012*	2,51	,90	,378	,000*	2,53	,91	,585	,670	2,32	,89	,642	,271	2,50	,71	2,52	,663	2,39	,95	,346	,943	2,28	,91	,426	,519	2,87	,98	,407	,095
	Bekar	89	2,23	,66			2,08	,89			2,58	,99			2,20	,82			2,54	,75			2,38	1,01			2,21	,87			3,08	1,07		
Eğitim Durumu	Lisans	10	2,03	,29	2,462	,087	1,98	,38	7,742	,001*	2,10	,21	3,629	,028*	2,07	,56	,330	,719	2,65	,48	3,558	,030*	2,42	,52	,170	,843	2,45	,86	6,255	,002*	3,15	,58	2,789	,063
	Yüksek lisans	102	2,32	,67			2,13	,86			2,73	1,06			2,29	,80			2,37	,74			2,34	1,00			2,01	,81			2,75	1,15		
	Doktora	173	2,45	,71			2,54	,94			2,47	,87			2,29	,92			2,60	,71			2,41	,97			2,39	,92			3,03	,92		
Toplam kıdem	1 yıldan az	6	1,56	,12	3,429	,005*	1,33	,41	6,813	,000*	1,92	,49	1,229	,296	1,61	,44	1,386	,230	1,77	,76	3,380	,230	1,90	1,08	1,885	,097	1,25	,39	5,227	,000*	2,13	1,10	1,211	,304
	1-5 yıl	58	2,22	,72			1,99	,84			2,66	1,12			2,25	,79			2,38	,80			2,33	1,09			1,94	,75			2,87	1,16		
	6-10 yıl	63	2,37	,72			2,25	,91			2,67	1,09			2,31	,87			2,49	,58			2,29	,86			2,31	,79			2,93	,97		
	11-15 yıl	69	2,52	,69			2,58	,96			2,49	,81			2,44	1,02			2,73	,84			2,66	1,10			2,58	1,11			2,966	1,04		
	16-20 yıl	47	2,52	,62			2,73	,80			2,57	,85			2,21	,77			2,60	,62			2,41	,79			2,30	,87			3,13	,96		
	21 yıldan fazla	42	2,39	,61			2,52	,86			2,38	,71			2,21	,81			2,41	,54			2,21	,81			2,19	,68			2,89	,81		
Şimdiki üni.deki kıdem	1 yıldan az	11	1,89	,40	2,920	,014	1,55	,46	4,819	,000*	2,27	,68	1,394	,227	2,09	,75	1,683	,139	2,02	,62	1,536	,179	2,02	,79	,544	,743	1,45	,44	2,987	,012*	2,59	1,02	1,630	,152
	1-5 yıl	116	2,31	,66			2,19	,83			2,69	1,09			2,23	,83			2,47	,72			2,42	1,00			2,18	,81			2,83	1,08		
	6-10 yıl	99	2,40	,74			2,53	1,05			2,42	,86			2,22	,88			2,61	,80			2,38	1,05			2,35	1,05			3,14	1,03		
	11-15 yıl	54	2,63	,64			2,69	,75			2,57	,72			2,59	,94			2,55	,56			2,45	,81			2,38	,72			2,83	,74		
	16-20 yıl	3	2,19	,17			2,25	,43			2,00	,00			2,22	,38			2,74	,71			2,00	,20			3,08	1,23			3,33	1,28		
	21 yıldan fazla	2	2,17	,24			2,25	,35			2,25	,35			2,00	,00			2,42	,05			2,00	,00			2,00	,00			3,38	,18		
Akd. statü	Arş. Gör.	57	2,13	,66	5,580	,000*	1,92	,75	7,116	,000*	2,50	1,02	2,085	,083	2,16	,83	3,027	,018*	2,37	,82	1,925	,106	2,31	1,14	2,901	,022*	1,95	,86	3,540	,008*	2,86	1,20	1,477	,209
	Öğr. Gör.	106	2,38	,69			2,34	,92			2,57	1,00			2,30	,87			2,48	,70			2,34	,88			2,26	,90			2,86	1,05		
	Dr. Öğr. Üyesi	71	2,65	,66			2,70	,94			2,70	,81			2,55	,88			2,70	,77			2,67	1,07			2,53	,97			2,89	,90		
	Doçent	40	2,40	,63			2,61	,84			2,49	,88			2,04	,85			2,55	,54			2,29	,74			2,25	,78			3,16	,88		
	Prof.	11	2,06	,68			2,18	,85			1,86	,55			2,03	,72			2,40	,28			1,80	,40			2,09	,46			3,45	,27		

*p<0,05